

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הולכה בשמאל ובזר

(מ"ח ב') בעו מיניה מרב ששת: הולכה בשמאל, מהו?¹

אמר להו רב ששת: תניתוה נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו (הרי שכשר).

(מ"ט א') **מיתבי**: זר, ואונן, שיכור, ובעל מום, בקבלה ובהולכה ובזריקה, פסול. וכן יושב, וכן שמאל, פסול! תיובתא.²

והא רב ששת הוא דאותבה, דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא: בעי מיניה מרב חסדא: הולכה בזר מהו? אמר ליה: כשירה, ומקרא מסייעני "וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהַלּוּיִם מִפְּשֵׁיטֵימָם".³

ומותיב רב ששת: זר, ואונן, שיכור, ובעל מום, בקבלה ובהולכה ובזריקה, פסול. וכן יושב (דבעי "לעמד לשרת") וכן שמאל, פסול!

בתר דשמעה הדר אותבה.

והא רב חסדא קרא קאמר!

דעבוד מעשה איצטבא.⁴

שיטות הראשונים

עבודה בשמאל: כתב הרמב"ם "ואין עבודה אלא בימין; ואם עבד בשמאל - פסל, ואינו לוקה... קבל בימין, ושמאל מסיעתו - עבודתו כשרה; שהמסיע, אין משגיחין עליו".⁵

הפסולים לעבודה: כתב הרמב"ם "נמצאו כל הפסולים לעבודה - שמונה עשר, ואלו הן: (א) העובד עבודה זרה. (ב) הזר. (ג) בעל מום. (ד) הערל. (ה) הטמא. (ו) טבול יום. (ז) מחסר כפורים. (ח) האונן. (ט) השכור. (י) מחסר בגדים. (יא) יתר בגדים. (יב) פרום בגדים. (יג) פרוע ראש. (יד) שלא רחוצי ידים ורגלים. (טו) היושב. (יו) מי שיש בין רגלו ובין הארץ דבר חוצץ. (יז) מי שיש בין ידו ובין הפלי דבר חוצץ. (יח) מי שעבד בשמאלו...".⁶

¹ קבלה וזריקה דכתיב בהו 'כהונה' פשיטא לן (שבימין), דכל מקום שנאמר 'אצבע' ו'כהונה' אינה אלא ימין. אבל הולכה לא כתיב בהדיא (אינו מפורש בפסוק). ומדאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה, דתניא: 'והקריבו', זו קבלת הדם, נפקא לן במסכת חגיגה (י"א א') שהיא עבודה. ומיהו, שמאל איכא למימר דלא פסיל, דהא לא כתב בה 'כהונה' בהדיא.

² ומתניתין דהולכי את הכף בשמאלו שאני, משום דלא אפשר. ובפרק הקומץ רבה נמי אמרינן דשמאל הותר מכללו אצל יום הכיפורים. תוספות הרא"ש. וכן הוא בריטב"א ותוספות ישנים.

³ דברי הימים ב, לה, יא.

⁴ המקבלים היו מושיבים את הדם ביד הזרים, ואין הזרים מקרבין אותו לצד המזבח כלל, אלא מושיבים הדם על ידם, כאשר על גבי איצטבא. רש"י.

⁵ מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ה, יח).

⁶ מקורות: רמב"ם (הל' ביאת המקדש ט, טו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חפינה בחוץ ובפנים, חפינת אחר

(מ"ט א') בעי רב פפא: חפן חבירו ונתן לתוך חפניו, מהו? מלא חפניו בעיניו, והא איכא. או דילמא ולקח והביא בעיניו (אותו שלקח, הוא שיביא), והא ליכא. תיקו.

בעי רבי יהושע בן לוי: חפן ומת, מהו שיכנס אחר בחפינתו?

(ומסיק) אמר רב פפא: אי חופן (בחוץ), חוזר וחופן (בפנים), חבירו נכנס בחפינתו, דהא מקיימא חפינה (מתקיימת מצוות חפינה בפנים). אי אין חופן וחוזר וחופן, תבעי לך.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אדרבה! אי חופן וחוזר וחופן, לא יכנס אחר בחפינתו, אי אפשר שלא יחסר ושללא יותיר (שמלא חופניו של ראשון שוין למלא חופניו של שני). ואי אין חופן וחוזר וחופן תיבעי לך!

דאיבעיא להו: חופן, חוזר וחופן (בפנים), או לא?

(מ"ט ב') **תא שמע:** כיצד הוא עושה (חפינה שניה שבקודש הקודשים, מן הבזך לתוך חפניו⁸)? אוחז את (ראש) הבזך (הכף) בראש אצבעותיו (לאחר שהניח את המחטה בארץ, ויד הבזך כלפי בין זרועותיו), ויש אומרים בשיניו, [ומעלה בגודלו, עד שמגעת לבין אצילי ידיו, וחוזר ומחזירה (את הקטורת) לתוך חופניו].⁹ וצוברה (את הקטורת על הגחלים), כדי שיהא עשנה שוהה לבוא. ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא. וזו היא עבודה קשה שבמקדש.

"זו היא" ותו לא?! והא איכא מליקה והא איכא קמיצה?!

אלא זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש.

שמע מינה (ממה ששיניו שחופן גם בקודש הקודשים) חופן וחוזר וחופן, שמע מינה.

שיטות הראשונים

האם חוזר וחופן בפנים: מבואר במסקנה דחוזר וחופן, וכן פסקו רמב"ם וסמ"ג.¹⁰

חפן חבירו, חפן ומת: כתב הרמב"ם "... או שֶחָפַן חֵבְרוֹ וְנָתַן לְחֻפְנֵי, או שֶחָפַן וּמַת וְנִכְנַס שְׁנֵי בְמָה שֶחָפַן רִאשׁוֹן - כָּל אֵלוֹ סֶפֶק; וְלֹא יִקְטִיר, וְאִם הִקְטִיר, הִרְצָה."¹¹

⁷ כהן המשמש תחתיו, מהו שייכנס לפנים בחפינה זו שנתן הראשון לתוך הכף, ואין צריך לחזור ולחפון.

⁸ שצריך היה להיזהר שמא יפול מן הקטורת לארץ אפילו כחדל, שאם כן נמצא מלא חפניו חסר. ויותר ממלא חפניו אינו יכול להכניס, דהויא ליה רבותא שלא לצורך. מאירי (מ"ז א', ד"ה ולענין ביאור).

⁹ הגר"א בגליון הש"ס שלו מגיה: 'ומערה בגודלו לתוך חופניו'. וראה להלן.

¹⁰ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ד,א). סמ"ג (עשין רט).

¹¹ הקשה הלחם משנה, כיוון דקיי"ל חופן וחוזר וחופן, אם כן לרב פפא חבירו נכנס בחפינתו, ולרב הונא בריה דרב יהושע אדרבא, לא יכנס אחר בחפינתו. והרמב"ם שפסק דהוי ספק, אף שפסק חופן וחוזר וחופן, דלא כמאן! ונראה דפסק כרב הונא בריה דרב יהושע, וס"ל דכי אמר רב הונא אדרבא אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו, לאו לפשיטותא קאמר הכי, אלא לדחות פשיטותא דרב פפא. ומכל מקום לרב הונא מבעיא ליה. ולכך הוי ספק אליביה ופסק כוותיה. אבל קשה דפלוגתא כי הא, איפליגו רב פפא ורב הונא

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חפן ונטמא: כתב הראשונים, יש שפירשו שהוא הדין חפן ונטמא, אלא דחדא מינייהו נקט, דמיתה שכיחא טפי מטומאה שהוא זריז בה. ויש שפירשו דדוקא נקט מת, אבל נטמא כיון שהראשון חי אין זה אלא כשלוחו.¹² וכל שכן גבי שחט ונטמא, דכיון שהראשון חי והקרבן משלו, אינו אלא שלוחו של ראשון, ופר של ראשון עצמו קרינא ביה.¹³

כיצד עושה החפינה בפנים: רש"י פירש (על פי גירסתו), אחר שהניח את המחתה בארץ, אוחז בידו של בזך כלפי בין זרועותיו, ומעלה בשני גודליו עד שמגיע יד הבזך לבין אצילי ידיו, לעכבו ולתפשו בין שניהם.¹⁴ והרמב"ם וסמ"ג כתבו "הגיע לארון, נותן את המחתה בין שני הבדים... ואוחז שפת הפך בראשי אצבעותיו או בשניו, ומערה הקטרת בגודלו לתוך חפניו, עד שמחזירה למלא חפניו פשהיתה; וזו היא עבודה קשה שבמקדש."¹⁵

שחט פרו ומת

(מ"ט ב') איבעיא להו שחט (פר החטאת שלו) ומת, מה הוא שיכנס (כהן) אחר (לקודש הקודשים) בדמו?

מי אמרינן "בפר", ואפילו בדמו של פר; או דילמא "בפר", ולא בדמו של פר.

רבי חנינא אומר: בפר, ולא בדמו של פר.

וריש לקיש אומר: בפר, ואפילו בדמו של פר.

(נ' א') (ומסיק) אמר רב אשי: מסתברא כמאן דאמר (ריש לקיש) דם איקרי פר, דכתיב "בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר". אטו בקרניה מעייל ליה?! אלא (נכנס) בדמו, וקרי ליה (הכתוב לדם שמכניס) "פר".

ואידך: במה הוכשר אהרון לבא אל הקודש (מה יעשה כדי שיהא רשאי להיכנס)? בפר בן בקר לחטאת (יביא פר חי לעזרה, ויעשה עבודות שבענין).

שיטות הראשונים

שחט ומת האם יכול אחר להיכנס בדמו: פסק הרמב"ם כמסקנת רב אשי, וכתב, "שחט את הפר, ומת קדם שיכפר בדמו - הפהן האחר נכנס בדמו זה ומכפר בו." וכן דעת המאירי. ומדברי רבינו חננאל נראה, שאין הכרעה ברורה כדברי רב אשי.¹⁶

בריה דרב יהושע גבי נתערב מקצת דמים בפרק הוציאו לו (נ"ז ב'), ופסק רבינו כרב פפא שופך לאמה ולא ליסוד, ודלא כרב הונא. וצריך טעם למה לא פסק כאן כן. וצ"ע. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ה, כח).

¹² כיון שהכהן גדול קיים, יכול ליכנס אחר בחפינתו, שהרי יש כאן חפינה של כהן גדול שהוא קיים וראוי עוד לעבודה. אבל כשמת אין כאן חפינה מאדם שהוא קיים בעולם. תוספות הרא"ש ותו"י.

¹³ מקורות: ריטב"א, תוספות ישנים, ותוספות הרא"ש (מ"ט א', ד"ה חפן ומת).

¹⁴ והקשה הריטב"א, למה צריך לשנינו וראשי גודליו? יעלהו בידו הימנית, כיון שכבר הניח המחתה שבימינו בארץ, והרי ימינו ריקנית. ועיי"ש שנדחק. 'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה ומעלה).

¹⁵ ונראה שגורסתם הייתה כפי שהגיה הגר"א: 'ומערה בגודלו לתוך חופניו'. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ד, א). סמ"ג (עשין רט).

¹⁶ ליקוטי הלכות. זה לשון רבינו חננאל: ואע"ג דאמר רב אשי מסתברא כמאן דאמר דם נמי איקרי פר, הא דחו רבי חנינא ורבי אמי ואמרי, במה הוכשר אהרון לבא אל הקדש, בפר בן בקר לחטאת, ולעולם כדאמרינן, בפר ולא בדמו של פר.